

doi: 10.14746/TIM.2016.19.1.20

Michał Wyrostkiewicz, *Human Ecology. An Outline of the Concept and the Relationship Between Man and Nature*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2013, ss. 128, ISBN 978-83-7702-846-9.

Debata o człowieku jest zawsze aktualna. Uwrażliwia na nowe problemy i wyzwania. Stąd zachodzi potrzeba ciągłej rewizji natury ludzkiej, a zwłaszcza jej oceny w zawężonym kontekście. Przykład takich poszukiwań stanowi praca dra Michała Wyrostkiewicza pt. *Human Ecology. An Outline of the Concept and the Relationship Between Man and Nature*. Jest ona nawiązaniem do monografii wydanej pod polskim tytułem *Ekologia ludzka. Osoba i jej środowisko z perspektywy teologicznomoralnej*, nakładem Wydawnictwa KUL w 2007 roku. Dosłowne tłumaczenie angielskiego tytułu książki na język polski brzmiałoby mniej więcej w następujący sposób: *Ekologia ludzka. Zarys koncepcji i relacji między człowiekiem a naturą*.

Układ rozprawy jest logiczny i przejrzysty. We wstępie autor przedstawia, w jakich okolicznościach i z jakiego powodu zrodziła się koncepcja ekologii ludzkiej. Za podstawę i wzór dla niej czyni ekologię opartą na odpowiednio uzasadnionym podziale. Wstęp też wyjaśnia wybór tematu, jego zakres i oryginalność na tle innych publikacji.

Dążąc do wyznaczonego przez siebie celu, autor posłużył się metodą analityczno-syntetyczną. Treść książki została zaprezentowana w sześciu rozdziałach. Pierwszy poświęcony jest formalnym zagadnieniom związanym z wprowadzaniem do koncepcji ekologii ludzkiej. W następnych czytelnik znajduje rozróżnienie pomiędzy człowiekiem i osobą ludzką oraz wskazanie, że naturalne środowisko osoby wykracza poza przyrodę. Dalej poznaje efekt dialogu ekologiczno-teologicznego, którym jest ekologia ludzka oraz twierdzenia i założenia tej koncepcji. Dzięki temu przed czytelnikiem odsłania się związana z nią idea integralnego rozwoju osoby, która zostaje rozwinięta w rozdziale piątym. Książkę wieńczy rozdział szósty, który odnosi się do postulatu zrównoważonego rozwoju oraz idei zintegrowanego rozwoju człowieka.

W recenzowanej publikacji autor przedstawia koncepcję ekologii ludzkiej. Mimo iż sformułowanie „ekologia ludzka” funkcjonuje w nauce od lat dziewięćdziesiątych XX wieku, trudno o całościowe opracowanie tego zagadnienia.

Chociaż praca realizowana jest na obszarze teologii moralnej, bardzo często znajdują się odwołania do tez wypracowanych przez nauki przyrodnicze. Z tego powodu autor definiuje oraz porządkuje cały szereg pojęć związanych ze światem ekologii. Przedstawia i wyjaśnia jej założenia i zadania. Właściwe uporządkowanie tych kwestii jest niezbędne, aby poprawnie zrozumieć realizowany temat. Ze względu na ich wielość, znaczenia i interpretacje są omówione dość szczegółowo. Dzięki temu czytelnik odkrywa, że istotą ekologii jest powiązanie z innymi dziedzinami wiedzy. Ekologia korzysta z dorobku innych nauk, ponieważ nie jest w stanie opisać całej rzeczywistości otaczającej osobę ludzką. Dlatego Wyrostkiewicz postuluje, aby ekologia była brana pod uwagę w badaniach prowadzonych przez naukowców zajmujących się innymi obszarami wiedzy, także teologów. Dostrzega również możliwość dialogu między ekologią a teologią.

Chociaż w opinii autora wspomniany dialog nie jest łatwy, to jednak konieczny dla właściwego rozwoju szeroko pojętej nauki. Dlatego w swojej publikacji przedstawia i uza-

sadnia jego potrzebę, założenia, możliwości i ograniczenia. Odpowiednio dobrane argumenty ukazują, że zestawienie przesłanek ekologicznych z teologicznymi pozwala szerzej spojrzeć na osobę ludzką oraz jej środowisko naturalne. Zabieg ten zmusza do dokonania rozróżnienia pomiędzy człowiekiem i osobą ludzką. Na podstawie szczegółowej analizy Wyrostkiewicz ocenił, że człowiek może być traktowany jako jeden z gatunków żyjących na Ziemi. Z kolei osoba to człowiek z wszystkimi elementami i odniesieniami, których nie są w stanie odczytać nauki przyrodnicze. W konsekwencji wskazał, że naturalne środowisko osoby nie zawęża się tylko do przyrody, jest nim również społeczeństwo i sama osoba. Tak postawiona kwestia jest niewątpliwie nowością i ważnym odkryciem. Dzięki temu autor zapewnia, że za pomocą metod przysługujących naukom przyrodniczym nie można dokonać pełnego opisu ekologicznego układu, w którym człowiek-osoba będzie jednostką centralną. Należy odwołać się do innych nauk o człowieku-osobie.

Michał Wyrostkiewicz wskazuje na efekt dialogu ekologiczno-teologicznego, którym jest ekologia ludzka. Jej wiodącym tematem jest przecież jedna z podstawowych kategorii antropologicznych, idea integralnego rozwoju osoby, która – jak zaznacza autor – ukazuje kompletny obraz osoby i środowiska oraz pomaga odkryć sens i cel życia („It presents a full picture of the person and the environment in which they live and points out the sense and goal of their life...”, s. 65). Ekologia ludzka postrzega moralność jako podstawowy atrybut wyróżniający osobę ludzką z całego świata istot żywych. Nie można zatem uprawiać tej dziedziny bez odniesienia do teologii, zwłaszcza teologii moralnej. Przy okazji autor uświadamia, że naturalna dla osoby ludzkiej jest humanizacja świata, która wyraża się w tworzeniu kultury i cywilizacji, a która jest również elementem jej integralnego rozwoju. Z tego stwierdzenia wyprowadza dwa interesujące wnioski: z punktu widzenia ekologii ludzkiej unikanie tworzenia kultury i cywilizacji jest działaniem nieekologicznym oraz słowa „ekologia” i „naturalny” są znaczeniowo bliskie.

Warto jeszcze zauważyć, że autor poświęca dużo uwagi zagadnieniu istoty integralnego rozwoju osoby. Dzięki temu pogłębia ten temat, co pozwala mu odpowiedzieć na pytania, czym dokładnie jest integralny rozwój osoby oraz wskazać na różne jego źródła. Omawia też podstawowe jego czynniki i przejawy. W końcu zaznacza, że rozwój człowieka nie może opierać się tylko na przesłankach przyrodniczych, ale również filozoficznych i teologicznych. Takie stwierdzenie pozwala mu zauważyć, że człowiek został przez Boga wezwany do rozwoju, który realizuje, gdy staje się na Jego obraz. Pozytywną odpowiedź na to powołanie sprawia, że człowiek staje się posłuszny prawu naturalnemu i moralnemu łaadowi Bożemu.

Warto dodać, że omawiana książka jest nienaganna od strony formalnej. Uwydatnia erudycję autora. Cechuje się pogłębionym oraz interdyscyplinarnym spojrzeniem na analizowane zagadnienie, logicznością i przejrzystością wywodu naukowego, a także poprawnym językiem naukowym. Oceniając merytoryczną zawartość pracy, trzeba, z wielkim uznaniem dla autora, podkreślić, że praca jest nowatorska i potrzebna w czasach, kiedy interdyscyplinarna refleksja zyskuje na znaczeniu. Nowość omawianej książki ujawnia się tym, że jeszcze nikt w Polsce nie zajął się zagadnieniem „ekologii ludzkiej” we tak szczegółowy, spójny i uporządkowany sposób. Do tego jest wartościowym wkładem we współczesne debaty teologicznomoralne.

Autor nie tylko wykazał się dojrzałością badawczo-naukową, ale również bardzo dobrą znajomością języka angielskiego, bowiem omawiana rozprawa została napisana

w tym języku. Dzięki temu szersze grono czytelników może zapoznać się z myślą polskiej nauki. Praca bazuje przede wszystkim na dorobku polskich twórców, co jest jej kolejną zaletą.

Książka dra Michała Wyrostkiewicza nie tylko dostarcza inspirujących materiałów do kolejnych badań nad koncepcją ekologii ludzkiej, ale również jest jej interesującym wprowadzeniem i wyjaśnieniem. Jej lektura będzie dla Czytelnika wyśmienitą ucztą intelektualną.

ŁUKASZ KRAUZE

doktorant na Wydziale Teologii

Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II